

Література

1. Дзевелюк М.В. Традиції та новації в розвитку функція сучасної держави: дис.канд. юрид наук: 12.00.01 / Дзевелюк Марина Володимирівна.–Одеса, 2017.– 209 с.
2. Мамут Л.С. Государство в ценностном измерении. М.: Норма, 1998. 45 с.
3. Оборотов Ю. Н. Образы государств в глобализирующемся мире. *Закон и жизнь*. 2004. № 8. С. 4–8.
4. Оборотов Ю. Н. Содержание аксиосферы государства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 40. С. 223–231.
5. Оборотов Ю. Н. Современное государство: от образа к реалиям. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 6–13.
6. Поцелуйко А. О. Образ держави в соціальному конструктивізмі та структурному функціоналізмі. *Грані*. 2015. № 7. С. 34–40.
7. Сіренко О. Декілька зауважень до питання про існування держави. *Право України*. 2014. № 1. С. 224–231.
8. Чиркин В.Е. Научные исследования Л.С. Мамута и некоторые новые проблемы государствоведения. *Труды Института государства и права РАН*. 2016. № 2. С. 18–30.

Ключові слова: глобалізація, сучасна держава, функціональність держави, образ держави, цінність держави, комунікативний аспект сучасної держави.

Ключевые слова: глобализация, современное государство, функциональность государства, образ государства, ценность государства, коммуникативный аспект современного государства.

Key words: globalization, modern state, state functionality, state image, state value, communicative aspect of modern state.

Бондаренко Аліна Ігорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»
асистент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук*

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ ПРАВОНАХОДИМОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Одна з центральних тез сучасної теорії функцій держави полягає в тому, що, на протипагу більш широкому поняттю «функціонування держави» або ж «діяльність держави», функції держави зазвичай мають чітко виражений інституційний аспект. Ця ідея пов'язана з тим,

що функції держави здійснюються передовсім через організаційні структури, які, реалізуючи свою компетенцію, запроваджують у життя ті чи інші аспекти відповідної державної функції [1; 2]. Звідси будь-яке дослідження функціонального напрямку державної діяльності не може бути повним і завершеним без осмислення його інституційного прояву.

Інституційний підхід у правознавстві, як він розуміється сьогодні [3], здебільшого фокусується на функціональній спеціалізації державного механізму. Державні інститути у такому контексті сприймаються передовсім як своєрідні поля управлінської «гравітації», в межах яких набувають типізації певні раціональні практики. Водночас така функціональна спеціалізація не завжди веде до утворення окремого інституту. Тобто функціональна спеціалізація й інституціоналізація – це тісно пов'язані, але не тотожні процеси.

Інституційна спеціалізація правозахисної функції пов'язана, серед іншого, з діяльністю ООН у сфері промоції національних правозахисних механізмів, про що мова йшла вище. Національні правозахисні установи сприяють забезпеченню відповідності внутрішнього законодавства і практики міжнародним нормам у галузі прав людини, надаючи урядам підтримку у застосуванні цих норм, здійснюючи моніторинг і вирішуючи на національному рівні основні проблеми, що стосуються прав людини, таких як катування, свавільні затримання, торгівля людьми, права мігрантів, всі види дискримінації тощо. Національні правозахисні установи посідають центральне місце у національній системі захисту прав людини та розглядають найбільш важливі питання прав людини на національному рівні [4, с. 66].

Правозахисна діяльність, отже, має подвійну функціональну природу з точки зору інституційного підходу. З одного боку, вона є мета-функцією держави, і в цьому сенсі не може й не повинна повністю концентруватися в межах одного чи навіть кількох державних інститутів. Уся інституційна структура держави так чи інакше повинна орієнтуватися на правозахист як ключову мету державного буття. Недооцінка ролі правозахисної функції держави в юридичній

науці позначається на юридичній практиці, якій бракує ідеології прав людини, і тому нерідко рішення судів, адміністративних і муніципальних органів приймаються без урахування правового ідеалу (не мають духу захисту прав людини) або навіть гірше – стають джерелом судового, адміністративного та муніципального свавілля. З цієї точки зору правозахисна функція має нормативне значення: вона є не просто напрямом державної діяльності, вона є *належним* напрямом. З іншого ж боку, правозахисна функція має тенденцію до інституційної локалізації, що особливо помітно в XX і XXI ст. В умовах інституціоналізації омбудсменів та їх диверсифікації, а також збільшення ваги правозахисної діяльності в судовій системі, правозахисна функція все частіше асоціюється з тими чи іншими організаційними структурами, які, утім, не можуть і не повинні підміняти собою цю функцію.

Інтернаціоналізація правозахисної діяльності омбудсмена є важливим вектором інституціоналізації правозахисної функції держави загалом. Водночас омбудсмен є не єдиним варіантом інституціоналізації цієї функції держави. Не менш вагомими й поширеними у нас час стають комісії з прав людини [5, с. 7]. Комісії з прав людини також, як і омбудсмани, наділені компетенцією отримувати і розглядати індивідуальні скарги. Однак діяльність комісій спрямована не на активну протидію порушенням, як це робить омбудсмен, а на реалізацію та захист прав людини шляхом підготовки пропозицій про прийняття, зміну та доповнення чи відміну законодавчих та інших нормативних правових актів, які стосуються прав людини, а також на вироблення рекомендацій з проблемних питань забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина, їх доступу до правосуддя [5, с. 8].

Центральною ланкою державного правозахисту у його інституційному вимірі є Конституційний Суд України. Як підкреслюється в літературі, потенціал Конституційного Суду в контексті правозахисної функції держави виражається в тому, що він має можливість впливати на правову систему на набагато більш глибокому фундаментальному рівні, аніж суди загальної юрисдикції [6]. Офіційне

тлумачення Конституції з позицій найвищих соціально-моральних цінностей, якими є людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, права і свободи, справедливість, розвиває і збагачує її сутність. Тому рішення і правові позиції Конституційного Суду України з питань тлумачення положень Конституції України, які стосуються прав і свобод людини, повніше розкривають їх зміст і повинні обов'язково враховуватися в правотворчій діяльності [7, с. 121].

Одним із найбільш значущих досягнень інституціоналізації правозахисної функції української держави у діяльності Конституційного Суду України стало запровадження інституту конституційної скарги (ст. 151 Конституції України). Необхідність його запровадження давно перебувала у центрі уваги науковців, особливо у зв'язку з поширювальним тлумаченням ст. 55 Конституції України (адже доступ до правосуддя означає, зокрема, й доступ до конституційного правосуддя), а також необхідністю збільшення ролі й ваги Конституційного Суду України як правозахисного інструменту.

Підсумовуючи, варто ще раз підкреслити, що інституціоналізація правозахисної функції держави має подвійний характер. З одного боку, правозахист є мета-функцією держави, що означає передовсім загальну спрямованість усього державного механізму на її реалізацію. Правду кажучи, реалізація правозахисної функції державою є необхідним елементом здійснення нею модерністського проекту гуманізації публічної сфери. У цьому сенсі правозахисні інститути, зазвичай, складно вписуються в класичний механізм поділу влад, адже їх неможливо однозначно віднести до жодної з гілок влади.

Література

1. Волинець В.В. Функції сучасної держави: теоретико-правові проблеми. Київ: Логос, 2012. 512 с.
2. Джураєва О.О. Поняття та ознаки функцій сучасної держави. *Актуальні проблеми політики*. 2005. Вип. 25. С. 143–148.
3. Яковлев А.В. Институциональный подход в юридической теории государства: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Москва, 2009. 24 с.
4. Банах С.Н. Співвідношення функцій омбудсманів та функцій інших правозахисних інститутів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 65. С. 65–73.

5. Національні установи, які займаються захистом і заохоченням прав людини. Виклад фактів / пер. українською Харківської правозахисної групи з женецького видання Організації Об'єднаних Націй 1993 року. Харків: Харківська правозахисна група, 2004. 42 с.

6. Ківалов С.В. Захист Конституційним Судом України прав та свобод людини і громадянина: можливості та проблеми. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 7–16.

7. Ткачук П., Ткачук А. Роль і місце Конституційного Суду України у захисті основних прав і свобод людини. *Вісник Конституційного Суду України*. 2010. № 4. С. 118–131.

Ключові слова: правозахисна діяльність, інституціоналізація, державний правозахист, права людини, сучасна держава, омбудсмен.

Ключевые слова: правозащитная деятельность, институционализация, государственная правозащита, права человека, современное государство, омбудсмен.

Key words: human rights activity, institutionalization, state human rights protection, human rights, modern state, ombudsman.

Марціясь Ірина Ігорівна

*Західноукраїнський національний університет
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права*

ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ ЗУНР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ

Для державотворчих процесів велике значення мають не лише внутрішньодержавні обставини, а й ситуація на міжнародній арені. На всіх етапах державного будівництва України у 1917–1923 роках зовнішньополітичні відомства зі своєю дипломатичною службою були невід'ємним атрибутом держави та мали велике значення для її становлення та розвитку. Відтак, з моменту утворення Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) міжнародний фактор став одним із найважливіших для нової української влади, адже зовнішня політика, в першу чергу, була спрямована на визнання молодій державі.

Дослідження цієї проблеми є актуальним та необхідним для успішного розвитку української дипломатії, збереження незалеж-